

NİZAMİ XUDİYEV,
YAP İdarə Heyətinin üzvü,
Milli Məclisin deputatı

MÜDRİKLİK ZİRVƏSİ

Bəşəriyyət tarixinin, bütöv sivilizasiya yolunun ən uca məqamları, ən parlaq çıraqları, əbədi yanar məşəlləridir müdriklik zirvələri. Min illər, yüz illər boyu insanlıq o əbədi məşəllərin işığına üz tutub, o enməz zirvələrin göstərdiyi yollarla irəliləyib. İnsanın ən ali keyfiyyəti, şəxsiyyətin əsas ölçü vahidi, mənəvi dəyər etalonu olan müdriklik haqqında düşünəndə, adətən, qədim dünyanın dahi mütəfəkkiri Esxilin tarixi deyimini xatırlayıram: «Müdriklik çox şey bilmək deyil, lazım olanı bilməkdir». Etiraf edirəm ki, bu dərin mənəvi, dahiyanə deyim hər dəfə Heydər Əliyev şəxsiyyətinin ucalığını, onun həqiqi müdriklik zirvəsini yadıma salır.

Heydər Əliyev öz xalqına – doğma Azərbaycan xalqına lazım olanları bütünlüklə bilən və bu bildiklərini on illər boyu fenomenal fədakarlıqla həyata keçirən, buna qadir olan, qüdrəti çatan dahidir. Onun müdrikliyi haqqında düşünəndə türk dünyasının əbədi fikir zirvələri «Kitabi Dədə Qorqud», «Qutadqu bilik», Şerqin «Qabusnamə»ləri, «Siyasətnamə»ləri xatırlanır. Ümumşərq, ümumdünya siyasət, diplomatiya, hakimiyyət miqyaslarında görünən, təsdiq və etiraf edilən, ensiklopedik zəka, intellekt, fenomenal ağıl, mənəvi güc, qüdrət sahibi olan Heydər Əliyev sözün həqiqi, böyük mənasında zəmanəmizin müdriklər müdrikidir.

80 illik yubileyini bütün xalqımızın, bütün Türk dünyasının, bütün tərəqqipərvər bəşəriyyətin hörmət və ehtiramla, sevgi və sayğı ilə bayram etdiyi dahi dövlət xadimi, Heydər Əliyev, cəsarətlə deyə bilərəm ki, Azərbaycana tanrı töhfəsidir. Bu baxımdan onu ötən 100 illikdə türk dünyasının Mustafa Kamal Atatürk zirvəsi ilə müqayisə etmək olar. Atatürk ötən əsrin əvvəllərində Türkiyəni global məhvolmadan necə xilas etmişdirsə, Heydər Əliyev də Azərbaycanı ən gərgin məqamda eləcə xilas etdi. Onlar son yüz ildə, iyirminci əsrdə türk dünyasının iki dahi rəhbəri, iki dahi xilaskarıdır. Onlar türk tarixinin həqiqi müdriklik zirvəsidirlər.

* * *

İndi onun həqiqi hakimiyyət ustası, böyük siyasətçi, dahi dövlət xadimi olmasını nəinki doğma Azərbaycanda, Qafqazda, nəinki postsovet məkanında, nə-

inki Avroasiyada, ümumiyyətlə, bütün dünyada təsdiq və etiraf edir, sözün yüksək mənasında dəyərləndirir, alqışlayır, ibrətamiz tarixi gerçəklik kimi elmi-nəzəri təhlillərə, analitik politoloji araşdırmalara cəlb edirlər. Rusiyanın «Martin» nəşriyyatının çap etdiyi XX əsrin 100 görkəmli dövlət xadimi bibliografik məlumat kitabında oxuyuruq: «Güney Qafqazın lideri kimi Heydər Əliyev geosiyasi proseslərdə həlledici sözə malikdir. O, öz ölkəsi üçün çox böyük işlər görüb». Bu, ciddi analitik təfəkkür sahiblərinin mövqeyi, elmi-praktik qənaətidir. Əsası odur ki, belə mövqe, qənaət təkcə «XX əsrin 100 görkəmli dövlət xadimi» kitabının müəlliflərinə aid deyil, dünyanın əsas, aparıcı siyasət, politologiya mərkəzlərinin yekdil mövqeyi, ümumi qənaətidir. Dünya on illərdir ki, Heydər Əliyevin siyasət, diplomatiya məktəbini öyrənir, siyasətin, diplomatiyanın Heydər Əliyev zirvələrini dərk etməyə can atır. Azərbaycanın xilaskar rəhbərinin, müdrik prezidentinin fenomenal fəaliyyətini, qeyri-adi siyasi uzun ömürlülüyünü öyrənməyə, təhlil və dərk etməyə can atan onlarla, yüzlərlə kitabın, monoqrafik tədqiqatın əsas qayəsi, leytmotivi, dəyərdim ki, heyratdır; insanın tükənməz gücünə, qüdrətinə, öz xalqına, Azərbaycana sonsuz sevgisinə heyrat; insanın fəvqəlməni zirvə həqiqətlərinə, fenomenal imkanlarına, qeyri-adi potensial gücünə, qüdrətinə, bütöv tarix miqyasında, bütöv sivilizasiya müstəvisində görünən gerçək ucalığın, müdriklik zirvəsinə heyrat! Onu haqlı olaraq tarixin Atatürk, Bismark, Xətai zirvəsi ilə müqayisə edirlər. Onu haqlı olaraq XX və XXI əsrlərin siyasət müəllimi, müdriklər müdriki adlandırırlar. Bu məqamda Almanıyanın Azərbaycandakı səfiri Klaus Qrevlixin sözlərini məmnuniyyətlə xatırlatmaq istədim:

«Azərbaycan kimi ölkədə işləmək əla imkandır. Ölkə dövlət quruculuğu prosesinin son etapına qədəm qoyub və onun iqtisadi siyasətinin istiqamətləri, insan hüquqları məsələsində mövqeyi haqda artıq nəticə çıxarmaq olar. Azərbaycanda diplomatik fəaliyyət ölkə rəhbəri Heydər Əliyevin diplomatik fəaliyyətini izləmək baxımından unikal imkanlar yaradır. Mən Heydər Əliyevin diplomatiyasını Otto fon Bismarkın tarazlaşdırma siyasəti ilə müqayisə edərdim. Prezident Azərbaycanın Avroatlantikaya inteqrasiyasını nəzərdə tutan dəqiq və aydın siyasət yeridir. Onun Türkiyə, Rusiya ilə gözəl münasibətləri var. İranla münaqişəli vəziyyətlərə yol verilmir. Orta Asiya ölkələri ilə yaxşı təmas var».

Alman diplomatının bu sözləri hər bir azərbaycanlı qəlbini fərəh hissi ilə doludur və mən cəsarətlə, tam səmimiyyətlə demək istərdim ki, müasir dünyanın dövlət rəhbərləri, siyasət liderləri arasında özünəməxsus üstünlükləri, fenomenal fəaliyyəti, dahiyənə müdriklik zirvəsi ilə seçilən Heydər Əliyev çağdaş milli-mənəvi gerçəkliyimizin, azad, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ən böyük sərvətidir. 80 illik yubileyini bütün tərəqqipərvər dünyanın layiqincə qeyd etdiyi möhtərəm prezidentimiz Heydər Əliyev 1969-cu ilin yayından başlayaraq Azərbaycana rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə xalqımızın tərəqqisinə, inkişafına can atıb və buna sözün həqiqi mənasında nail olub. O, ardıcıl, bütöv sistem təşkil edən tarixi yubiley tədbirləri, ümumxalq toplantıları, global miqyaslı maddi və

mənəvi səfərbərlik, quruculuq işləri ilə Azərbaycanın yaxın-uzaq imperiya maraqları ilə itirilən tarixi yaddaşını, dövlətçilik və mədəniyyət, qılınc və qələm yaddaşını oyatdı, səfərbər edərək yeni dövrün yeni uğurlu yollarına istiqamətləndirdi; o, demək olar ki, bu fundamental azərbaycançılıq fəaliyyəti ilə Azərbaycanı Azərbaycana qaytardı. Heydər Əliyevin tariximizdəki yeri, mövqeyi məhz belə global elmi-analitik təhlil, yanaşma tərzə tələb edir. Yalnız belə global yanaşma tərzə ilə Heydər Əliyev uzaqgörənliyinin, Heydər Əliyev müdrikliyinin tam miqyasını görmək və göstərmək olar.

Mən Azərbaycan ədəbi dil tarixi üzrə mütəxəssis olduğum üçün adətən, Heydər Əliyevin dahiyənə fəaliyyətindən bəhs edən çoxsaylı məqalələrimdə, monoqrafik tədqiqat əsərlərimdə həmin sahə ilə bağlı elmi-nəzəri, ədəbi-publisistik düşüncələrimə geniş yer verirəm. Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyevin Azərbaycan dilinə olan və on illər boyu davam edən diqqət və qayğısı, yaradıcı münasibəti həqiqətən çox böyük, çox geniş miqyaslı elmi-tədqiqat mövzudur. Bu mövzuda ciddi doktorluq dissertasiyaları işlənməli, fundamental monoqrafik tədqiqat əsərləri yazılmalıdır. Müdrik prezidentimiz Türk dünyası yazarlarının III qurultayında demişdi: «Mən fəxr edirəm ki, türk dillərinə mənsub olan Azərbaycan dili bu qədər zəngindir, bu qədər bədii ifadələrlə doludur və biz həyatın bütün sahələrinə aid olan fikirlərimizi öz ana dilimizdə ifadə edə bilirik. Burada mən Azərbaycan yazıçılarının, dilçilərinin, ədəbiyyatşünaslarının xidmətlərini xüsusi qeyd edirəm. Çünki, hər bir respublikada proseslər cürbəcür gedibdir.

Bizim respublikamızda – Azərbaycanda təxminən 30-cu, 40-cı, 50-ci illərdə, hətta 60-cı illərə qədər Azərbaycan dili hakim bir dil deyildi. Ona görə də Azərbaycan dilinin inkişaf etməsi, zənginləşməsi üçün dövlət tərəfindən lazımi işlər görülmüşdür. Ancaq bunların hamısına baxmayaraq, bizim yazıçılarımız, şairlərimiz, ədəbiyyatşünaslarımız, dilçi alimlərimiz öz işlərini görüblər və məlumdur ki, 70-ci illərdə onlar Azərbaycan Respublikasının dövlət dəstəyini də alıblar və bütün bunların nəticəsində dövlət müstəqilliyimizi əldə edən zaman, müstəqil dövlət kimi dünya birliyinə daxil olduğumuz zaman zəngin Azərbaycan dövlət dili ilə fəxr edə bilirik».

* * *

Naxçıvandan, Əlirza kişinin ailəsindən başlayan tale yolları ağır sınaqlardan, çox çətinliklərdən keçdi, lakin heç vaxt qırılmadı, yorulub yadırgamırdı. Daim öz doğma xalqından, milli-mənəvi köklərdən güc alan tale yolları onu Azərbaycan uğrunda, azərbaycançılıq naminə mübarizənin ön cəbhəsinə çıxardı. Yadların, yabançıların, xüsusilə, maskalanmış erməni faşistlərinin əlində Azərbaycan xalqına qarşı cəza məşinına döndən NKVD-KQB kabusunun zərərsizləşdirilməsi, saf azərbaycanlı milli kadrlarla yenidən komplektləşdirilməsi kimi şərəfli, global bir vəzifə onun qüdrətiylə həyata keçirildi. Qədim mənbələrdə baqavan, baquan - allahlar şəhəri adlandırılan qədim Bakını-Azərbaycanın paytaxtını uzaqgörən so-

sial, demoqrafik siyasət nəticəsində erməni, yəhudi, rus məngənəsindən xilas edən, rayonlardan gələn istedadlı gənclər, saf milli qüvvələr hesabına azərbaycanlılaşdırən, geniş miqyaslı elmi bərpa və restavrasiya nəticəsində yenidən quran, gərgin, məqsədyönlü, titanik əmək sayəsində, sözün həqiqi mənasında yaşıllıqlar şəhərinə, yüksək elm və sənət, əsl mədəniyyət mərkəzinə çevirən odur. Azərbaycan dilinə hüdudsuz sevgisi, doğma övlad məhəbbəti ilə dünyada yaşayan 50 milyonluq bütün azərbaycanlılara nümunə olan, dilinin, nitqinin misilsiz qüdrətinə, səfərbəredici qüvvəsinə arxalanaraq, xalqının tarixi yaddaşını, milli potensial imkanlarını oyadan, bu günə və sabahlara istiqamətləndirən odur. O Heydər Əliyevdir—Azərbaycanı Azərbaycana qaytaran dahi!

Bu məqamda Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyevin TÜRKSÖY təşkilatının üzvü olan ölkələrin mədəniyyət nəzirləri daimi şurasının XIX toplantısının iştirakçılarını qəbul edərkən, türk dilləri, eləcə də Azərbaycan dili haqqında dediyi müdrik sözləri düşünürəm: «milləti yaşatmaq və millətin indiyə qədər olduğu kimi əzilməsi imkanlarının qarşısını gələcəkdə almaq üçün dilimizi qorumaalıyıq. İndi türkdilli millətlərin dillərində bir qədər fərq var. Amma bu dillərin kökü birdir. Mən belə düşünürəm ki, biz gerek dilimizi tatar dilinə oxşadaq. Yaxud da ki, qırğızlar dillərin bizim dilə oxşatsınlar. Yox.

Əsrlər boyu dillərimiz belə yaranıbdir. Amma eyni zamanda dilin işlənməsi mümkün olmadığına görə, bizim dillərimiz lazımı qədər inkişaf edə bilməyibdir. Ona görə də mən Azərbaycan dili haqqında Fərman verdim. Azərbaycanda latın əlifbasına keçmək barədə Fərman verdim və onun yerinə yetirilməsini təmin etdim. Azərbaycan dilinin bundan sonra da inkişaf etməsi mənim həyatımın ən birinci vəzifəsidir. Çünki millətin dilini əlindən alsan, onu öz dilindən məhrum etsən, o millət çox şey itirər. Amma millətin öz doğma dili, ana dili olanda, onu heç nə dəyişdirə bilməz.

Allaha şükürlər olsun, bizim Azərbaycan dili çox mükəmməlləşib, çox genişlənişdir. Dilimizin çox böyük lüğət ehtiyatı var. Bizim Azərbaycan dili şər dilidir. Yadımdadır, mən bir-iki dəfə ya burada, ya da Türkiyədə toplantılarda nitq söyləyəndən sonra dostum Süleyman Dəmirəl mənə deyirdi ki, sən şər oxudun. Deyirdim ki, yox, mən nitq söylədim. O deyirdi ki, bilirəm, amma Azərbaycan dili o qədər şər dilidir ki, bəzən fərqi varmaq olmur ki, nitq söyləyirsən, yaxud şər deyirsən.

Eləcə də Anadolu türk dili. Anadolu türk dili də vaxtilə çox əzablar çəkibdir. Osmanlı imperatorluğunda, sarayda fars dili, ərəb dili işlənirdi. Türkiyədə türk dilinin inkişaf etdirilməsi böyük Atatürkün adı ilə bağlıdır. Bu günkü türk dilinin yaranması böyük Atatürkün xidmətləridir. Bilmirəm, siz bunu demisiniz, yoxsa yox, mən Azərbaycanda Atatürk Mərkəzi yaratmışam. Çünki Atatürk təksə Anadolu türklərinin deyil, o bizim hamımızdır. Mən Anadolu türk dilinin nə qədər ağır vəziyyətdə olduğunu bildirdim. Əgər Atatürk dil haqqında qərarlar qəbul etməsəydi, bu gün belə gözəl Anadolu türkcəsi olmazdı. Ona görə də dil, dil, bir də dili Dili inkişaf etdirməliyik. Mən demişəm və bu gün də deyirəm.

Bizim gənclərə deyirəm ki, rus dilini yaxşı bilin, ingilis, fars, ərəb, fransız dillərini də yaxşı bilin. Amma bunların hamısından yaxşı öz Azərbaycan dilimizi öyrənin. Əgər bunu bilməsən, sən tam azərbaycanlı olmursan. Elədir, yoxsa yox? Mən bunu sizə ona görə deyirəm ki, dili inkişaf etdirmək TÜRKSÖY-un əsas vəzifələrindən biridir. Dilimizi bir-birinə bağlamaq, yaxud da ki, bənzətmək lazım deyildir.³

Bunlar ümumtürk miqyasında düşünən, türk dünyasının keçmişi, bu günü və perspektiv gələcəyi miqyasında Azərbaycan dilinin, bütövlükdə Türk dilləri ailəsinin saflaşdırıcı, birləşdirici, bütövləşdirici vəzifəsini, milli-mənəvi xilaskarlıq missiyasını müəyyənləşdirən dahi dövlət xadiminin sözləridir. Azərbaycan ədəbi dil tarixi mütəxəssisi, dilçi-türkoloq kimi bu müdrik fikirlər məni heyran edir, sözün böyük mənasında heyətləndirir, düşündürür və inanıram ki, başqa dilçiləri də yeni-yeni tədqiqatlara, elmi-nəzəri analitik təhlillərə ruhlandırır.

Bəli, dünya miqyaslı siyasət nəhəngi, hakimiyyət ustası, dahi dövlət xadimi Heydər Əliyev, bütün sahələrdə olduğu kimi, Azərbaycan, bütövlükdə türk dilləri, türkologiya sahəsində də bizə, dilçi alimlərə yolların ən düzgününü, ən xeyirlisini, milli, etnogenetik perspektivlər baxımından ən gərəklisini göstərir. Belə müdriklik zirvəsi, ensiklopedik zəka tarixdə az-az dövlət başçılarına nəsisib olub. Buna görə tam cəsarətlə deyə bilərəm ki, Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyev bəşər tarixinin, dünya siyasət, hakimiyyət və dövlətçilik zirvələrinin ən fenomenal, ən qüdrətli nümayəndələrindən, özü də məhz seçilmiş nümayəndələrindən biridir. Ötən əsrin son, yeni əsrin – üçüncü minilliyin ilk qərinasında məhz belə bir dahi şəxsiyyətin, müdrik dövlət xadiminin Azərbaycana rəhbərlik etməsi təbii qisməti, tale töhfəsidir. Bu, xalqımızın, azad, müstəqil Azərbaycanın xoşbəxtliyi.

* * *

Heydər Əliyevin gərgin əməyi, uzaqgörən siyasi-diplomatik fəaliyyəti nəticəsində qondarma «DQR» artıq tamamilə tərkisilah edilmək üzrədir. Həmişə silah, terror, qan-qada dili ilə danışan, Azərbaycan xalqına qarşı amansız soyqırım, genosid siyasəti həyata keçirən, tarixdə az-az analoqu ola biləcək Xocalı qırğını törədən erməni faşizminə on il əvvələdək əksər aparıcı dövlətlərin dolayısı ilə dəstək verməsi hamımızın yadımdadır. Artıq Heydər Əliyevin taktiki, strateji gedişlərinin nəticəsidir ki, Ermənistan, qondarma «DQR»-ə beynəlxalq münasibət dəyişməkdədir. Onların «məzlumluq» maskası getdikcə daha çox yırtılır, əsl həqiqət, kimin kim olması üzə çıxır. Təsədüfi deyil ki, bir qədər əvvəl ABŞ Dövlət departamenti Dağlıq Qarabağı təhlükəli zona elan etmiş, hətta Ermənistandan ABŞ-a gələn şəxslərin ciddi yoxlanılması haqqında xüsusi pasport-qeydiyyat rejimi tətbiq edilməyini vərğulamışdır. Bu yaxınlarda isə Böyük Britaniya Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən qondarma «DQR» terror yuvası elan edildi; Artıq bir-mənəli şəkildə bildirilir ki, üzdənirəq «DQR» dünyanın 26 ən təhlükəli terror ocağından biridir; hətta Böyük Britaniya Xarici İşlər nazirliyi öz vətəndaşlarına

müraciət edərək, Dağlıq Qarabağa getməməyi, bu bölgə ilə bütün işgüzar əlaqələri kəsməyi tövsiyə edib. Dağlıq Qarabağda meydan sulayan erməni terrorçu rejiminə belə beynəlxalq münasibətin miqyası getdikcə genişlənir; erməni separatçıların arxalandığı dayaq bir-bir zərərsizləşdirilir, Qərb dünyasının əsl həqiqəti etiraf etməsinə nail olunur. Və şübhəsiz ki, bütün bunlar Heydər Əliyev siyasətinin, onun titanik, fədakar fəaliyyətinin nəticəsi, məntiqi yekunudur. Bəli, Heydər Əliyevin atəşkəs siyasətiylə addım-addım qalib gəldiyi artıq həqiqətdir.

Atəşkəsin verdiyi imkandan bacarıqla istifadə edən gənc Azərbaycan dövləti özündə güc-qüvvə tapıb ayağa qalxdı, iqtisadi, hərbi, sosial-siyasi sahələrdə fəali, böhranlı vəziyyətin, təhlükəli enişin, uçurumun qarşısı alındı. Ölkədə tüğyan edən anarxiyaya, özbaşınalığa, reketçiliyə və banditizmə, bəzən vətəndaş müharibəsi həddinə qədər gərilən mafioz qarşıdurmalara son qoyuldu.

Heydər Əliyevin qüdrətli, qətiyyətli hakimiyyət ustalıqlı ilə respublikamızda tüğyan edən sosial-siyasi «xəstəliklərin» kökü kəsildi, xalqın adından danışan siyasət dəllallarının, vəzifə, kreslo düşkünlərinin – İsa Qəmbərovların, Etibar Məmmədovların, Rəhim Qaziyevlərin, Əlikram Hümətovların, Rəsul Quliyevlərin axını mərhələ-mərhələ susduruldu. Xalqdan zorla alınmış, daha doğrusu, min bir fırıldaqla oğurlanmış mandat yenidən xalqa qaytarıldı. Azərbaycan bütün sahələrdə uğurlu dirçəliş, inkişaf yoluna qədəm qoydu. Artıq 1993-cü ilin 15 iyunundan – Qurtuluş günündən başlayan əsl müstəqillik, azadlıq, milli dövlətçilik yolumuzun uğurlarını hamı – dostlarımız da, düşmənlərimiz də etiraf edir. Bunlar ən yeni tariximizin Heydər Əliyev uğurlarıdır.

Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq siyasi, diplomatik uğurlarından birini xüsusi olaraq vurğulamaq istəyirəm. Bu, gənc Azərbaycan dövlətinin Avropa Şurasına tam hüquqlu üzv kimi daxil olması, həmin nüfuzlu beynəlxalq təşkilatda çox qısa bir zamanda özünü doğrultaraq təsdiq etməsi, xüsusilə, Azərbaycan nümayəndə heyətinin başçısı, millət vəkili, Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsinin prezidenti, Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin vitse-prezidenti İlham Əliyevin haqqında danışılan qurumun vitse –prezidenti seçilməsidir. Dünyanın ən məşhur siyasətçilərinin, diplomatlarının, görkəmli dövlət adamlarının təsdiq etdiyi, qiymətləndirdiyi, perspektivli lider kimi dəyərləndirdiyi, təsdiq etdiyi İlham Əliyev yüksək intellekt və istedadı, realist siyasi-diplomatik fəaliyyəti, Azərbaycan xalqı naminə misilsiz, titanik əməyi sayəsində belə bir beynəlxalq təşkilatın rəhbərliyinə seçildi və bu, onun halal haqqıdır. Bu qədim tarixli dövlətimizin, bütün xalqımızın, 50 milyonluq bütün Azərbaycanın qələbəsidir.

* * *

Dil xalqın ən böyük sərvəti, milli-mənəvi varlığın əsas qoruyucusu, xilaskarıdır. Dilin işlənmə miqyası ümumxalq hərəkətinin ən dəqiq göstəricisi, ən doğru, düzgün aynasıdır. Heydər Əliyev 1969-cu ilin yayında Azərbaycanda hakimiyyə-

tə gələndə respublikada rusdillilik kütləvi hal almışdır. Ədəbiyyatda, sənətdə açıq-aşkar təbliğ olunan «formaca milli, məzmunca sosialist» metodologiya, sosializm realizminin məhz bu istiqamətdə təqdim və tətbiqi, bütöv imperiya məqsədlərinə qulluq edən sovet ideologiyası assimilyasiya proseslərini gücləndirir, dərinləşdirir, milli perspektivlər baxımından acınacaqlı, fəlakətli bir mənzərə yaradırdı. Məhz belə bir zamanda respublikanın hakimiyyət sükani arxasına keçən Heydər Əliyev tarixdə misli görünməyən böyük cəsarət, siyasi müdriklik, uzaqgörənlik nümunəsi göstərdi. Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universitetinin – N.X.) 50 illiyinə həsr olunan təntənəli toplantıda öz milli dilində çıxış edən yeni rəhbər hamını, xüsusilə, Moskvadan və xaricdən gələn nüfuzlu qonaqları heyrləndirdi. Məsələ burasındadır ki, həmin yubiley iclası beynəlxalq xarakterli idi; iclasın işində Sov.İKP MK-nın, SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin rəhbər işçiləri, bütün müttəfiq respublikalardan, sosialist ölkələrindən, yaxın və uzaq xaricdən gəlmiş nümayəndələr iştirak edirdilər. Bəli, belə bir geniş miqyaslı yubiley toplantısında Heydər Əliyev öz doğma dilində – Azərbaycan dilində nitq söylədi, əslində, Azərbaycanın, Azərbaycan dilinin varlığını bütün dünyaya bəyan etdi, car çəkdi. Yadımdadır ki, Heydər Əliyev bu hadisəni 25 il sonra artıq müstəqil Azərbaycan Respublikasının prezidenti kimi həmin universitetin 75 illiyinə həsr olunan təntənəli yubiley toplantısında yenidən yada saldı: «Xatirimdədir, universitetin 50 illik yubileyində çıxış edərkən şübhəsiz ki, öz ana dilimdə, Azərbaycan dilində danışdım. Bu, böyük sensasiya kimi qəbul olundu – nə cür olur ki, respublikanın rəhbəri Azərbaycan dilində çıxış edir və bu dildə heç də pis danışmır. Bəziləri mənə bu hadisə münasibəti ilə təbrik etdilər, minnətdarlıqlarını bildirdilər. Dilini sevmə, milli ruhla yaşayan insanlar doğrudan da, bunu böyük bir hadisə kimi qəbul etdilər. Mən isə onlara dedim ki, burada bir qeyri-adilik yoxdur, nəhaq təəccüb edirsiniz, bu, mənim ana dilimdir və ana dilində çıxış etmək elə böyük bir qəhrəmanlıq da deyildir».

O vaxt Heydər Əliyev cəmi dörd ay olardı ki, hakimiyyətə gəlmişdi. Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi idi və beynəlxalq statuslu yubiley məclisində milli dildə çıxış etməklə, əslində, öz strateji platformasını, prinsipial fəaliyyət istiqamətini bəyan edirdi. Təsəffü deyil ki, məhz bu hadisə respublikamızda, İttifaqda və onun hüduqlarından kənarda ciddi əks-səda doğurdu. Kremlin kabinet və dəhlizlərində mübahisə və müzakirələrə səbəb oldu. Bəli, həmin tarixi hadisə Azərbaycan rəhbərliyinə prinsipial, öz xalqına sədaqətli, uzaqgörən, müdrik bir şəxsiyyətin, çoxdan gözlənilən milli bir liderin gəldiyindən xəbər verirdi.

Müdriklik və qətiyyət, intellekt və istedad, millilik və dünyəvilik, fədakarlıq və sədaqət bütün bunlar prezident Heydər Əliyevin portret cizgilərində əsas yer tutur. O, bütün fəaliyyətini xalqın dünəni, bu günü, sabahı bütövlüyündə ölçüb-biçir, buna görə ən düzgün, ən real, ən perspektivli qərarlar qəbul edir. Bu məqamda Heydər Əliyevin Azərbaycan yazıçılarının X qurultayında latın əlifbasına keçidlə bağlı dediyi sözləri xatırlayıram: «XIX əsrin ortalarında Mirzə Fətəli Axundov Azərbaycanda latın əlifbasını tətbiq etməyə çalışırdı. Onun bu ba-

rədə fəaliyyəti məlumdur. Mən onun bir neçə məktubuna baxdım. Arxivdəki məktublarının bəziləri ilə tanış oldum. Bunu keçmişdə də bildirdim, amma bu son zamanlar mən onu xatırladım. Hafizəmdə bir daha təzələdim. O, nə qədər uzaq-görən insan imiş. Çünki, latın əlifbasını tətbiq etmək istəmişdir.

Xatirinizdədir ki, Tbilisidən İstanbula getmiş, iki ay çalışmış, hətta orada ona bir orden də vermişdilər, amma latın əlifbasını qəbul etməmişdilər. Bu gün demək lazımdır ki, məhz sovet hakimiyyəti dövründə o vaxtkı insanlar 1920-ci illərdə Azərbaycanda latın əlifbasının tətbiq edilməsinə nail oldular. Təxminən, 10-11 il sonra latın əlifbasını bizim əlimizdən aldılar. İndi biz Mirzə Fətəli Axundovun 19-cu əsrin ortalarındakı arzularını, niyyətlərini həyata keçiririk».⁵

Bu, xalqın tarixinə, bu günü və gələcəyinə bütöv yaşama tərzini özündə əks etdirən ibrətamiz bir misaldır. Belə əyani, ibrətli misalların sayını xeyli çoxaltmaq da olar. Bütün bunlar ən əvvəl onu təsdiq edir ki, Heydər Əliyev Azərbaycana qəlbən, ruhən, qan və gen yaddaşı ilə bağlıdır, Azərbaycan millətinə bütün ruhuyla, qanıyla sədaqətlidir. O, Azərbaycan milli mədəniyyətiylə nəfəs alır. Azərbaycan prezidenti Heydər Əliyev qeyri-adi Azərbaycan sevgisi ilə, doğma xalqına sonsuz məhəbbəti ilə dünyada yaşayan əlli milyonluq bütün azərbaycanlılara əsl nümunədir, canlı örnekdir. Çünki, o, qeyrətli, qətiyyətli, fədakar fəaliyyəti, fenomenal müdriklik zirvəsi ilə Dədə Qorqudların, Şah İsmayıl Xətəilərin, Mirzə Fətəli Axundovların, Mirzə Cəlillərin böyük işini, böyük Azərbaycan sevgisini davam və inkişaf etdirir. O, bu qarşısızalmaz davam və inkişafı ilə əbədi qalıbdır, dahi xilaskardır.